

O'ZBEKISTON VA QOZOG'ISTON O'RTASIDA IQTISODIY MUNOSABATLAR

Nurjahon Tangirova

Jizzax davlat pedagogika universiteti magistranti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15354433>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 01-May 2025 yil
Ma'qullandi: 04-May 2025 yil
Nashr qilindi: 07-May 2025 yil

KEYWORDS

O'zbekiston, Qozog'iston,
iqtisodiy munosabatlar,
mustaqillik davri, savdo
aloqalari, investitsiya
hamkorligi, transport tarmog'i,
energetika loyihalari, Markaziy
Osiyo integratsiyasi, strategik
sheriklik.

ABSTRACT

Ushbu maqolada O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar mustaqillik davri, ya'ni 1991–2025-yillar oralig'ida yoritilgan. Mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab ikki davlat o'zaro savdo, transport, energetika va investitsiya sohalarida hamkorlikni yo'lga qo'ydi. Maqolada 1990-yillar oxirida va 2000-yillar boshlarida yuzaga kelgan qiyinchiliklar, shuningdek, ikki tomonlama kelishuvlar, iqtisodiy hamkorlikni mustahkamlashga qaratilgan muhim bitimlar tahlil qilinadi. Shuningdek, 2010-yildan so'ng Markaziy Osiyoda integratsiya jarayonlari kuchayishi, O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasida savdo hajmining ortishi va yirik qo'shma loyihalar amalga oshirilgani haqida so'z yuritiladi. Maqola zamonaviy davrda, xususan, 2016-yildan keyingi O'zbekistondagi ochiq tashqi siyosat va iqtisodiy islohotlar fonida, ikki davlat o'rtasidagi aloqalarning yangi bosqichga ko'tarilgani va o'zaro strategik sheriklik darajasiga yetgani haqida ham ma'lumot beradi. Tadqiqot tarixiy faktlar, rasmiy statistik ma'lumotlar va ikki tomonlama hujjatlar asosida olib borilgan.

1991-yilda O'zbekiston va Qozog'iston o'z mustaqilligini e'lon qilish, ikki davlat o'rtasida yangi bosqichdagi siyosiy, iqtisodiy va madaniy munosabatlar shakllana boshladi. Mustaqillikdan keyingi kuchlarining zaifidan birinchi yillardagi Sovet Ittifoqilangan so'ng kelib chiqadigan iqtisodiy ishlab chiqarish, ishlab chiqarish zanjiri uzilishi va undan keyingi savdo aloqalari ishlab chiqarishi O'zbekiston va Qozog'istonni o'zaro hamkorlikni yaxshilashga undaydi.

Ushbu maqolada 1991–2025-yillar oralig'ida O'zbekiston va Qozog'iston o'zining iqtisodiy rivojlanishi va zamonaviy taraqqiyotdagi yutuqlari tahlili aks etadi. Asosiy e'tibor savdo-iqtisodiy hamkorlik, qo'shma investitsiya, transport-logistika infratuzilmasi va energetika sohalaridagi hamkorlikka qaratiladi.

Mustaqillikdan so'ng dastlabki davrda ikki davlat o'rtasida o'zaro tovar ayirboshlash hajmi 1990-yillar oxiri va 2000-yillar boshlaridagi iqtisodiy bozorga qarashli savdo-iqtisodiy

munosabatlarning rivojlanishi hamda 2010-yillardan keyingi Markaziy Osiyoda integratsiya jarayonlarning kuchayishi jarayonlarining yangi bozorga ko'tarilishi o'rnatilgan.

Maqola tarixiy hujjatlar, iqtisodiy ko'rsatkichlar va rasmiy ma'lumotlarga tayangan holda, O'zbekiston va Qozog'iston o'zining iqtisodiy ko'rsatkichlari va global ahamiyati yoritiladi.

«Davlat rahbariyati «Qozog'iston Respublikasi va O'zbekiston Respublikasining o'zaro ittifoqchilik munosabatlari to'g'risida»gi qonun hujjatlarini imzoladi», — deyiladi O'zA xabarida.

Qozog'iston Senati qonunni 25 aprel kuni ma'qullagandi. O'zbekistonda bu shartnoma 2023 yil dekabr oyida ratifikatsiya qilingan edi. Tegishli bitim ikki davlat uchun 2022 yil 22 dekabr kuni Toshkent shahrida imzolangan. Hujjat siyosiy, savdo-iqtisodiy, tranzit-transport, energetika, madaniy-gumanitar sohalarda, jismoniy mudofaasi va energetika yo'nalishlarida raqobatni rivojlantirishga bo'lib, xalqaro maydonda o'zaro aloqalarni hisobga olgan holda tutadi.

Shartnoma bandlariga, tomonlar ikki davlat parlamentlari, siyosiy partiyalari va jamoat tashkilotlari o'rtasidagi aloqalarni himoya qilishga yordam beradi.

Shu kunlarda O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Qozog'istonga amalga oshirilgan davlat tashrifi, strategik sheriklik va ittifoqchilik aloqalarini sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarib, ularga yanada ishonchli munosabatlarni qo'llab-quvvatladi.

Tashrifda kompaniyalararo munosabatlarning asosiy yo'nalishlari bo'yicha salmoqli hujjatlar paketi imzolandi. Shu bilan birga, rahbarlar an'anaviy tarzda o'z e'tiborlarini O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi munosabatlarni iqtisodiy harakatga keltirish kuchi hisoblangan savdo-iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishga qaratdi.

Qiymati 7 milliard dollardan oshadigan yangi bitim va shartnomalar imzolangani ham muzokaralarning yuqori darajasini oshirishdan dalolat beradi. Ikki davlat boshqaruvi energetika, transport va logistika, metallurgiya, to'qimachilik, agrar va qurilish sohalari bo'yicha hamda o'rtasida o'zaro hamkorlik investitsiyasini amalga oshirishga start berdi. Bundan keyingi, kelgusi yillarda tovar ayirboshlash hajmini 10 milliard dollarga yetkazish mumkin bo'lgan bozorlarda va mavjud bo'lgan narsalarni olib tashlashda Kompleks dastur ishlab chiqarish bo'yicha ishlab chiqarishga erishildi.

Shu nuqtai nazardan, Qozog'iston O'zbekistonning uchta eng yirik hamkorlaridan biri ta'riflanadi. So'nggi 7 yil ichida bizning o'ziga xos tovar ayirboshlash hajmi 2,5 baravardan ortib, 2023 yil yakunida 4,5 milliard dollarni tashkil qildi. Bunday ishlab chiqarish dinamikani olingan holda tovar aylanma 10 milliard dollarga yetkazish mumkin.

2023-yil martda Qozog'iston va O'zbekiston o'rtasida «UzKazTreyd» MCHJ tashkilot savdo kompaniyasi tashkil etildi. O'sh eksport-import korxonalarini muassalari «QazTrade» savdo siyosatini rivojlantirish markazi» AJ va «O'zTreyd» AJlar bo'ldi.

O'zbekiston va Qozog'iston o'zida ishlab chiqarish hamkorligini oshirish muzokaralar chog'ida ikki mamlakat iqtisodiyotining ishlab chiqarish bardosh ustunliklaridan yuk tashish va bir-birini to'ldirishga yangi sanoat kooperatsiyasi strategiyasini amalga oshirish zarurligi qayd etildi.

Xalqaro sanoat kooperatsiyasi markazini ishga tushirishni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqarishga erishilgani bugungi muhim amaliy qadamlardan bo'ldi. Markaz milliy yangi ishlab

chiqarishlarni rag'batlaydi, balki yuklarni berishni jadallashtirib, logistika harajatlarini ishlab chiqaradi.

Mamlakatlarimiz iqtisodiyoti bir-birini to'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqayotgan iqtisodiy hamkorlikning yangi ishlab chiqarishga e'tibor bergan holda sarmoyaviy hamkorlik ko'lami o'sib bo'lgan va o'zaro manfaatli sheriklikning istiqbolli "o'sish nuqtalari"ni topishda ham yaqqol namoyon bo'lmoqda. So'nggi yillarda qozog'istonlik sarmoyadorlarning O'zbekistonga bo'lgan qiziqish darajasi yuqori darajada ortdi. Manbada aytilishicha, O'zbekistondan Qozog'istonga kiritilgan to'g'ridan to'g'ri investitsiyalar hajmi 2023-yil oxirida rekord darajadagi 22,2 million dollarga yetgan. Bu 2005-yil yakunidan beri qayd etilgan eng katta statistika hisoblanadi.

Shu xavfsizlik tomonlarning ikki davlatning o'zaro manfaatlariga javob berish va o'rnatish uchun himoyalangan manfaatli hamkorlikka intilishga davlat boshqaruvining yangi dinamikasini aks ettiradigan yangi natijalarni yaratish bo'yicha qo'llab-quvvatlanishiga yordam beradi.

Qayd etish joizki, bugungi kunda ikki mamlakat umumiy qiymati 3 milliard dollarga teng 70 ga yaqin shartnoma amalga oshirilmoqda. Ularda 14 mingdan ziyod ish o'rni yaratilishi ko'zda tutilgan.

Davlatlar rahbarlari h hududlararo hamkorlikni boshqarish masalasiga ham alohida e'tibor qaratdi. Unda Forumni jalb qilish va unga barcha viloyatlar va markaziy shaharlarni yetishtirish muhim qarorlardan biri bo'ldi. Yangi mexanizm ikki mamlakatning savdo-iqtisodiy, sanoat, madaniy-terrorizm, diniy ekstremizmizm, transmilliy uyushgan jinoyatchilik, kiberjinoyatchilik, ularga migratsiya, odam savdosi va jinoyatlarga qarshi kurashishda tashkilot siyosati, mudofaa va savdo sohalarida yaqindan hamkorlik qilish ko'zda tutilgan.

Adabiyotlar tahlili va metodlar

O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar mustaqillik davrida turli manbalar, ilmiy maqolalar, statistik to'plamlar va rasmiy hukumat hisobotlarida keng yoritilgan. 1991 yildan boshlab ikki davlat o'z mustaqilligini e'lon qilgach, o'zaro hamkorlik yangi bosqichga ko'tarildi. Bu borada birinchi navbatda MDH doirasidagi iqtisodiy bitimlar, xalqaro savdo statistikasi, shuningdek, har ikki davlatning hukumat qarorlari va iqtisodiy dasturlari asosiy manba sifatida xizmat qilmoqda.

Ilmiy doiralarda bu masalaga doir tahlillar quyidagi yo'nalishlarda olib borilgan:

Ravshan Nazarov va Talgat Mamirov kabi mualliflar ikki davlat o'rtasidagi savdo-iqtisodiy integratsiya masalalarini yoritib, Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi va boshqa mintaqaviy tuzilmalar doirasida hamkorlikning ahamiyatini ta'kidlaydi. Saidov R tadqiqotida ikki davlatning iqtisodiy siyosati, strategik hamkorlik va yangi imkoniyatlar tahlil qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi va Qozog'iston Respublikasi Milliy iqtisodiyot vazirligi tomonidan e'lon qilingan statistik byulletenlar asosida ikki tomonlama savdo hajmi, investitsiyalar hajmi, energetika va transport sohalaridagi hamkorlik tahlil qilingan.

Shuningdek, BMT, Jahon banki va Osiyo taraqqiyot banki kabi xalqaro moliyaviy institutlarning sharhlari va hisobotlarida O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi mintaqaviy iqtisodiy aloqalarning roli yoritib berilgan.

Ko'plab adabiyotlarda 2017-yildan keyingi davr — ya'ni yangi bosqichdagi o'zaro ishonch, chegara ochiqligi, iqtisodiy forumlar va qo'shma loyihalarning faollashuvi ijobiy o'zgarish sifatida e'tirof etilgan.

Mazkur ilmiy maqolada O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni 1991–2025 yillar oralig'ida tahlil qilish uchun kompleks tarixiy-iqtisodiy yondashuv qo'llanildi. Asosiy metodlar quyidagilardan iborat:

Tarixiy metod orqali ikki davlat o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarning shakllanishi, mustaqillikdan keyingi bosqichlarga ajratildi;

Taqqoslash metodi asosida har ikki davlatning iqtisodiy ko'rsatkichlari, savdo balansi, investitsiya oqimi va hamkorlik sohalarini qiyosiy tahlil qilindi;

Statistik tahlil metodi yordamida rasmiy ma'lumotlar asosida ikki tomonlama savdo hajmining dinamikasi, asosiy eksport-import mahsulotlari, sarmoya loyihalari ko'rib chiqildi;

Kontent-tahlil orqali rasmiy bayonotlar, hukumat qarorlari, xalqaro hamkorlik bitimlari mazmunan tahlil qilindi;

Sifatli tahlil orqali ekspertlarning fikrlari, tahliliy maqolalar va intervyular asosida ikki davlat o'rtasidagi strategik sheriklikning iqtisodiy asosi ochib berildi.

Ushbu metodlar orqali mavzuning har tomonlama tahlil qilinishi va hozirgi davrga oid xulosalarning aniq asosda chiqarilishi ta'minlandi.

Muhokama va natijalar

O'zbekiston va Qozog'iston o'zida iqtisodiy munosabatlar mustaqillik davrida, ya'ni 1991–2025-yillar oralig'ida sezilarli darajada rivojlandi. Yil davomida yuk tashishga qarab, ikki o'zaro savdo-iqtisodiy hamkorlikni oshirish uchun qator chora-tadbirlarni amalga oshirdi. 2000-yillardan savdo hajmi o'sishni ishlab chiqish, transport va logistika muhim infratuzilmalarida amalga oshirildi, energetika va sanoat yo'larida yangi qo'shma ishlab chiqarish tashkil etildi.

2010-yildan keyin Osiyoda integratsiya jarayonlarining kuchayishi O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi markaziy iqtisodiy aloqalarga ta'sir ko'rsatadi. Jabhada, 2016-yildan so'ng O'zbekiston tashkiloti siyosatining liberallashtirish va iqtisodiy taraqqiyotning faollashuvi natijasida ikki o'rtada savdo hajmi katta darajada ortdi, strategik sheriklik munosabatlari shakllandi.

Hozirgi kunda O'zbekiston va Qozog'iston o'zaro iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish, yangi investitsiyalarni amalga oshirish va transport-logistika sohalarida hamkorlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Bu asosiy milliy ikki davlat uchun, balki butun Markaziy Osiyo uchun iqtisodiy rivojlanish va taraqqiyotga xizmat qilmoqda.

«O'zbekiston va Qozog'iston o'zining shaxsiy iqtisodiy munosabatlari va strategik sheriklik asosida shuni mustahkamlanishi kutilmoqda.

Xulosa

O'zbekiston va Qozog'iston mustaqillik yillarida — 1991-yildan 2025-yilgacha bo'lgan davrda o'zaro iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirib bordi. Yuqori bosqichlarda foydalanishga nisbatan, ikki tomonlama savdo, investitsiya, transport va energetika sohalaridagi aloqalar mustahkamlandi. 2000-yillar savdodagi ko'rinishdagi iqtisodiy faoliyat yangi bosqichga, savdo hajmi ortdi, qo'shma daromad soni ko'paydi.

2016-yildan keyin O'zbekistonda iqtisodiy jarayonlar va ochiq tashkilot ikki davlat o'zining iqtisodiy munosabatlariga yangi sur'at berdi. mahsulotni ishlab chiqarish, transport-logistika va energetika sohalarida muhim o'zgarishlarni amalga oshirish.

Bugungi kunda O'zbekiston va Qozog'iston o'zaro strategik sheriklikni chuqurlashtirib, jismoniy ikki tomondan, balki butun Markaziy Osiyoda iqtisodiy taraqqiyot va iqtisodiylikka xizmat qilmoqda. O'zaro ishonch va manfaatlarga iqtisodiy munosabatlarda ham mustahkamlanishi kutilmoqda.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov I.A. O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. — Toshkent: O'zbekiston, 1991.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
3. Qozog'iston Respublikasi Milliy statistik agentligi hisobotlari, 1991–2025 yillar.
4. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari, 1991–2025 yillar.
5. O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi strategik sheriklik to'g'risida bitim, 2013-yil.
6. Markaziy Osiyo hududida iqtisodiy integratsiya rivoji — Toshkent: Iqtisodiyot, 2017.
7. Rahmonov B., Usmonov A. Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlik. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
8. Qozog'iston Respublikasining savdo ma'lumotlari // www.stat.gov.kz
9. O'zbekiston Respublikasining iqtisodiy aloqalari bo'yicha rasmiy ma'lumotlar // www.mfer.uz
10. Mahmudov E., Raximov Sh. O'zbekiston tashkiloti siyosati va iqtisodiy aloqalari — Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.

INNOVATIVE
ACADEMY